

ПОРУШЕННЯ ПОВЕДІНКИ У ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті проаналізовано фактори, які можуть спричиняти порушення поведінки у дошкільників, включаючи психологічні, сімейні, інтеракційні та середовищеві аспекти. Стаття також висвітлює практичні поради для батьків, вихователів та педагогів щодо виявлення та попередження порушень поведінки у дошкільників. Висновки цієї статті підкреслюють важливість розуміння та підтримки дітей у цьому віковому періоді для їхнього оптимального розвитку та соціальної адаптації.

Ключові слова: дошкільний вік, соціалізація, адаптація, негативізм.

The article analyzes the factors that can cause behavioral disorders in preschoolers, including psychological, family, interactional, and environmental aspects. The article also highlights practical advice for parents, educators and teachers on identifying and preventing behavioral disorders in preschoolers. The findings of this article emphasize the importance of understanding and supporting children in this age period for their optimal development and social adaptation.

Key words: preschool age, socialization, adaptation, negativism.

Постановка проблеми. Дошкільний вік - це період, коли дитина вперше вступає в соціальний світ поза родинним оточенням. Порушення поведінки у цьому віці можуть впливати на соціальну адаптацію та відносини з однолітками та дорослими. Певні порушення поведінки можуть створювати загрозу для фізичного та психічного здоров'я дитини, а також для інших дітей навколо неї. Для вихователів і педагогів важливо розуміти, як ефективно реагувати на порушення поведінки, які стратегії використовувати для виховання та навчання дітей. Розуміння порушень поведінки у дошкільників є важливим для психологів, педагогів та інших фахівців, які працюють з дітьми. Вони можуть надавати необхідну допомогу та спрямовувати належний розвиток. Отже, тема "Порушення поведінки у дошкільників" залишається дуже актуальною і потребує подальшого дослідження, відслідковування та розробки стратегій для впорядкування поведінки у дітей цього вікового періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Д. Ельконін, О. Кононко та Т. Поніманська розглядали концепцію нормативності як основу для характеристики поведінки дітей дошкільного віку. В контексті педагогічного аспекту виховання дошкільників, які проявляють негативну поведінку, цю проблему досліджували В. Оржеховська та Т. Федорченко. У своїх працях, Л. Божович, Л. Виготський, М. Дубінін, Б. Ломов, Л.Славіна, С. Рубінштейн, В. Крижок, Є. Павлютенков аналізували загальні аспекти поведінки особистості.

В сучасному тлумачному психологічному словнику знаходимо твердження: «що дошкільний вік є періодом інтенсивної соціалізації особистості, коли захисні механізми психіки дитини лише починають формуватися. Тому від того, які події відбуваються протягом цього життєвого етапу, залежить, якими стануть психічні механізми у майбутньому: чи вони будуть продуктивними і сприяють процесу розвитку та саморегуляції особистості, чи, навпаки, непродуктивними, що може призвести до деформації поведінки дитини. Науковці називають ці деформації "негативізмами"» [4, с. 167].

Діти з негативною поведінкою, за визначенням Т. Федорченко, це такі, в котрих під «впливом несприятливих соціальних, психолого-педагогічних та медико-біологічних факторів для їхнього розвитку відбувається порушення ставлень до норм поведінки» [4, с.168]

Науковець Турбавіна вказує на те, що серед найбільш поширених вад і проблем у дітей з негативною поведінкою включають лінощі, неуспішність, розсіяність і надзвичайну сором'язливість, яка часто може призводити до повної замкнутості [5, с. 46].

Отже, проаналізувавши психолого-педагогічну літературу нами було сформовано наступні **цілі**:

1. Дослідити основні причини і фактори, які призводять до порушень поведінки у дошкільників, включаючи психологічні, сімейні, соціальні та середовищеві аспекти.

2. Розглянути методи діагностики та оцінки порушень поведінки у дошкільників, включаючи інструменти для виявлення та вимірювання поведінкових проблем.

3. Розглянути ефективні педагогічні та психологічні стратегії для втручання та корекції порушень поведінки у дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Поняття «негативні прояви у поведінці» взаємодіє із поняттями «відхилення у поведінці» та «девіантна поведінка», оскільки вони можуть становити початковий етап у розвитку девіантної поведінки [3]. За словами Ю. Клейберга, «девіантна поведінка» представляє собою систему вчинків особистості, які відхиляються від загальноприйнятих норм (норм психічного здоров'я, права, культури, моралі тощо)» [1, с. 11].

Негативні прояви у поведінці беруть свій початок у ранньому дитинстві. При несприятливій соціальній ситуації негативні прояви у поведінці накопичуються та переходять у якісні утворення – симптомокомплекси, що проявляються спочатку в поведінці дитини дошкільного віку, не зачіпаючи її особистості (дошкільне дитинство), а з часом поширюються на особистісну сферу [2, с. 28].

Подолання порушень поведінки у дошкільників вимагає терпіння, розуміння та систематичного підходу. Ми вважаємо, що сформовані нами принципи спілкування та налагодження комунікації з дітьми дошкільного віку, мають ефективність в роботі вихователя та в повсякденному житті. Ось декілька кроків, які можуть бути корисними:

1. Розуміння причин порушень: Спробуйте з'ясувати, що може бути викликом для порушень поведінки. Чи є якісь конкретні ситуації, стресори або фактори, які спонукають дитину до такої поведінки? Розуміння причин може допомогти розробити ефективнішу стратегію втручання.

2. Комунікація і розмова: Говоріть з дитиною відкрито і спокійно. Постарайтеся з'ясувати, як вона себе почуває і чому вона веде себе певним чином. Покажіть, що ви її слухаєте і розумієте.

3. Встановлення правил і очікувань: Розробіть ясні правила поведінки вдома і в дошкільному закладі. Важливо, щоб дитина зрозуміла, як вона повинна себе вести і які наслідки можуть бути, якщо вона порушує правила.

4. Моделювання поведінки: Дорослі є важливими моделями для дітей. Покажіть добрі приклади, як слід вести себе в різних ситуаціях.

5. Пошук підтримки і консультації: Якщо порушення поведінки дитини стають серйозними та тривалими, зверніться до педагога-психолога або іншого фахівця, який може надати консультації та допомогу.

6. Терпіння і послідовність: Пам'ятайте, що зміни в поведінці можуть вимагати часу. Будьте терплячими і послідовними в своїх зусиллях.

7. Достатньо сну та здорове харчування: Важливо забезпечувати дитину здоровим режимом, включаючи достатньо сну та правильне харчування, оскільки це може впливати на її поведінку.

Оскільки під час розвитку і навчання діти можуть мати фази порушень поведінки. Важливо підтримувати їх, надавати позитивну реакцію на досягнення та навчати адекватним способам виразу емоцій та вирішення конфліктів.

Висновки. Порушення поведінки у дошкільників є актуальною і важливою темою, оскільки вона може впливати на розвиток дитини, її соціальну адаптацію і взаємовідносини з іншими дітьми та дорослими.

Розуміння причин порушень поведінки є ключовим фактором для їх подолання. Фактори, такі як стрес, сімейна ситуація, психологічні особливості і середовище, можуть впливати на поведінку дитини. Співпраця з педагогами, сім'єю та фахівцями може бути корисною для подолання порушень поведінки. Всі сторони повинні спільно працювати для покращення поведінки дитини. Системні зміни в режимі дитини, включаючи правильний сон та харчування, можуть впливати на її поведінку. Забезпечення здорового способу життя може допомогти вирішити деякі порушення поведінки. Терпіння і послідовність є важливими якостями для батьків та педагогів. Подолання порушень поведінки може вимагати часу і стійких зусиль.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кононко О. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). Київ: Освіта, 1998. 225 с.
2. Педагогічний словник для молодих батьків. Київ: ДЦССМ, 2002. 348 с.

3. Пихтіна Н. Профілактика негативних проявів у поведінці дітей: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 367 с.
4. Сучасний тлумачний психологічний словник / за ред. В. Б. Шапар. Харків: Прапор, 2007. 240 с
5. Трубавіна І. Концепція соціально-педагогічної роботи з сім'єю. Теорія та практика підготовки соціальних педагогів та психологів у ВНЗ: досвід, проблеми та перспективи: Всеукраїнська науково-практична конференція (Запоріжжя, 17–19 травня 2007 р.): матеріали конференції. Запоріжжя: ЗНУ, 2007. С. 91–94.

Науковий керівник кандидатка психологічних наук, доцентка Казаннікова О.В.